

غلبه تصویر بر متن در شاهنامه دموت

مریم فدایی

عضو هیأت علمی گروه طراحی پارچه و لباس، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران

چکیده:

شاهنامه فردوسی متعلق به موزه دموت به عنوان یکی از شاهکارهای مهم دوره ایلخانی شناخته شده است. برای بررسی تصاویر این اثر نفیس دانستن این نکته اساسی ضروری است که نقاشی ها و تصاویر این کتاب علت وجود و بخش اصلی این شاهنامه به شمار می آیند. در این پژوهش ضمن بررسی دلایل این امر به بررسی ویژگیهای بارز و ارزشمند موجود در نگاره های شاهنامه دموت خواهیم پرداخت. همچنین به این سوال پاسخ خواهیم داد که سبک منحصر به فرد به کار گرفته شده در مصورسازی این نسخه حاصل چه فرایندی می باشد. در شاهنامه دموت به صورت بارزی با تصاویر انسانی پررنگ تر و جلوه گرتر از نسخه های مشابه پیشین روبرو هستیم، اما در مورد فضای کلی و پس زمینه وضعیت دیگری حاکم است که ناشی از الهام گیری نگارگر از فضا سازی های نرم و رنگ های ملایم نقاشی های چینی است. همنشینی این دو سبک اجرایی در نگاره های شاهنامه دموت به شکل بسیار چشم نواز و متعادلی مشاهده می شود که خود بیانگر تبحر و شناخت بالای خالق این تصاویر است. عناصر موجود در داستانها معمولاً در کادر بزرگ و مستطیل شکلی قرار گرفته اند و فضای زیادی را در صفحه اشغال میکنند. به شکل کاملاً واضحی در تمامی نگاره های این شاهنامه ویژگیهای تصویر نگاری بر ساختار کلی صفحات غالب است. پرداختن و به تصویر کشیدن حالات و عواطف انسانی و سعی در نمایش احساسات شخصیت های مربوط به داستان های مختلف شاهنامه که در این نسخه به طور خاص به آن پرداخته شده، دستاوردی کاملاً نو و جدید برای تصویرنگاری های آن دوران بوده است. مجموع این ویژگی ها شاهنامه دموت را در جایگاه اثری بسیار مهم و حیاتی در هنر نقاشی ایران مطرح می کند.

واژگان کلیدی: شاهنامه دموت، هنر ایلخانی، نگارگری ایرانی، نقاشی های چینی.